

**АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД РИНКУ
НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ
УКРАЇНИ ЗА 2017 РІК**

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ	3
РОЗДІЛ 1. РИНОК СТРАХУВАННЯ.....	5
РОЗДІЛ 2. ПОСЛУГИ НЕБАНКІВСЬКИХ КРЕДИТНИХ УСТАНОВ	10
РОЗДІЛ 3. РИНОК ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ.....	12
РОЗДІЛ 4. РИНОК ПОСЛУГ ФАКТОРИНГУ	13
РОЗДІЛ 5. РИНОК ПОСЛУГ ЛОМБАРДІВ	14
РОЗДІЛ 6. РИНОК НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	15

РЕЗЮМЕ

Аналітичний департамент Національного рейтингового агентства «Рюрік» проаналізував статистичну інформацію ринку основних небанківських фінансових послуг України за підсумками 2017 року. Проведений аналіз дозволив зробити нижченаведені висновки.

Ринок страхування. За підсумком 2017 року загальна кількість функціонуючих страхових компаній склала 294, серед яких 33 СК «life» та 261 СК «non-life». Кількість компаній на страховому ринку України тривалий час демонструє тенденцію до зменшення, за 2017 рік у порівнянні з попереднім роком вона скоротилася на 16 СК.

Обсяг валових страхових премій, отриманих страховиками і перестраховиками протягом 2017 року склав 43,43 млрд. грн., що на 26,35% перевищує аналогічний показник за 2016 рік.

Переважаюча кількість страхових премій (64,2%) надійшла від юридичних осіб, включаючи перестраховувальників. Водночас, частка валових премій від фізичних осіб також є вагомою. За підсумком 2017 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя, склала 40,52 млрд. грн. (або 93,3% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя – 2,91 млрд. грн. (6,7%).

Обсяг чистих страхових премій за підсумком 2017 року склав 28,49 млрд. грн., що відповідає 65,6% валових страхових премій. Сума валових страхових премій за підсумком 2017 року збільшилася порівняно з 2016 роком на 23,5%, чисті страхові премії збільшилися на 7,7%.

За підсумком 2017 року найбільше чистих страхових премій надійшло від автострахування (34,6% загального обсягу), що продовжує залишатись одним з найбільш популярних видів страхування незважаючи на несприятливу економічну кон'юнктуру та низький рівень платоспроможності населення. На другому та третьому місцях в структурі валових чистих премій, – страхування життя (10,2%) та медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) (9,4%).

Середній рівень чистих страхових виплат (відношення чистих страхових виплат до чистих страхових премій) станом на 01.01.2018 р. становив 36,0% (станом на 01.01.2017 р. – 32,3%). Найвищим у 2017 р. був рівень чистих страхових виплат зі страхування фінансових ризиків (98,6%), що пояснюється: погіршенням платоспроможності українських позичальників та зниженням їх можливостей щодо обслуговування взятих на себе кредитних зобов'язань; страхуванням доходів або прибутку в результаті невиконання або неналежного виконання контрагентами умов укладених контрактів, а також необхідністю страхування валютних ризиків у зв'язку з коливанням валютних курсів.

Протягом аналізованого періоду обсяг страхових резервів збільшився на 9,2% та станом на 01.01.2018 р. складав 22,86 млрд. грн. Серед іншого, зростання сукупного обсягу резервів спричинене девальвацією національної валюти та переоцінкою залишків валютних активів.

В складі сукупних страхових резервів страхових компаній України продовжують переважати банківські вклади. Станом на 01.01.2018 р. на цю складову припадало 34% їх загального обсягу.

Ринок послуг небанківських кредитних установ. Станом на 01.01.2018 р. у Державному реєстрі фінансових установ налічувалось 378 кредитних установ. З початку 2017 року кількість кредитних установ зменшилася на 84 одиниці (-18,%)

Обсяг кредитного портфеля кредитних спілок станом на 01.01.2018 р. перевищував обсяг

залучених депозитних внесків більш ніж вдвічі. Так, за підсумком 2017 року сума кредитів, наданих членам кредитних спілок, відповідала 1,90 млрд. грн., водночас збільшившись на 5,7% у порівнянні з попереднім роком. Середній розмір кредиту на одного члена кредитної спілки, який має кредит, відповідав 14,1 тис. грн. (12,1 тис. грн. за результатом 2016 року).

За підсумком 2017 року на депозитних рахунках членів кредитних спілок обліковувалось вкладів на загальну суму 937,0 млн. грн. Середня сума внесків на депозитні рахунки на звітну дату відповідала 43,2 тис. грн. (20,2 тис. грн. за підсумком 2016 року).

Із загальної кількості кредитних спілок, які подали звітні дані за 2017 рік, 270 кредитних спілок (97,1%) надали кредити членам спілки. У 126 кредитних спілок (46,7%) середній показник по наданих кредитах на одного позичальника менший за 10,0 тис. грн.

Ринок фінансового лізингу. За підсумком 2017 року, згідно з даними Переліку юридичних осіб, які мають право надавати фінансові послуги та перебувають на обліку в Нацкомфінпослуг, в Україні існувало 193 юридичні особи – лізингодавці; до Державного реєстру фінансових установ станом на 01.01.2018 р. було внесено інформацію про 280 фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу.

В цілому, за результатом 2017 року фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно із законодавством надавати фінансові послуги, було укладено 7 752 договори фінансового лізингу на суму 12,968 млрд. грн. Сукупна вартість об'єктів лізингу, що є предметом укладених договорів, відповідає 10,42 млрд. грн.

Станом на 01.01.2018 р. сукупна вартість чинних договорів фінансового лізингу становила 22,76 млрд. грн. Близько 99,4% усіх послуг фінансового лізингу надавалося юридичними особами – суб'єктами господарювання, які не є фінансовими установами.

Ринок послуг факторингу. Станом на 01.01.2018 р. в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 492 фінансові компанії, які мають право надавати послуги факторингу. Протягом 2017 року фінансові компанії уклали 29 048 договорів факторингу на загальну суму 31 363,4 млн. грн., виконали 27 669 договорів на суму 53 062,4 млн. грн. Чинними на кінець 2017 року залишалось 26 465 договорів факторингу.

Ринок послуг ломбардів. Станом на 01.01.2018 р. до Державного реєстру фінансових установ було внесено інформацію про 415 ломбардів, що на 41 менше, ніж за підсумком 2016 року (456 установ). Середньозважена річна процентна ставка за фінансовими кредитами ломбардів за 2017 рік становила 189,3% (197,7% станом на 01.01.2017 р.).

Ринок недержавного пенсійного забезпечення. Станом на 01.01.2018 р. в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 64 недержавних пенсійних фондів та 22 адміністратори НПФ (64 НПФ та 22 адміністратори за підсумком 2016 року).

Станом на 01.01.2018 р. кількість учасників НПФ становила 840,8 тис. осіб (станом на 01.01.2017 р. – 834,0 тис. осіб). Обсяг пенсійних виплат за 2017 р. (одноразові та на визначений строк) склав 696,3 млн. грн., що на 10,5% перевищує результат 2016 року. Сума одноразових виплат збільшилась на 1,3%, пенсійних виплат на визначений строк – на 45,9%.

РОЗДІЛ 1. РИНОК СТРАХУВАННЯ

За підсумком 2017 року загальна кількість функціонуючих страхових компаній склала 294, серед яких 33 СК «life» та 261 СК «non-life». Кількість компаній на страховому ринку України тривалий час демонструє тенденцію до зменшення, за 2017 рік у порівнянні з попереднім роком їх кількість скоротилася на 16 СК.

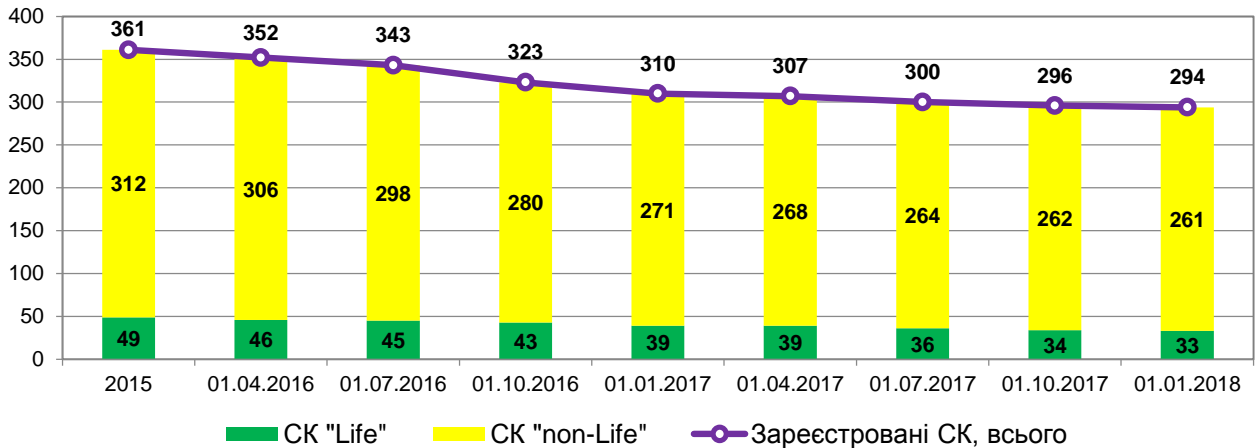

Рис 1.1. Кількість зареєстрованих страхових компаній, од.

Обсяг валових страхових премій, отриманих страховиками і перестраховиками протягом 2017 року, склав 43,43 млрд. грн., що на 26,35% перевищує аналогічний показник за 2016 рік.

Табл. 1.1. Валові страхові премії, млн. грн.

	2015	2016	2017	Темпи приросту,	
				2017/2016	
				млн. грн.	%
Валові страхові премії	29 736,00	35 170,30	43 431,80	8 261,50	23,49%
Страхові премії від фізичних осіб	10 239,50	13 220,00	15 555,60	2 335,60	17,67%
Страхові премії від юридичних осіб	12 614,60	12 879,60	12 693,50	-186,10	-1,44%
Страхові премії від перестраховальників	6 881,90	9 070,70	15 182,70	6 112,00	67,38%

Переважна кількість страхових премій (64,2%) надійшла від юридичних осіб, включаючи перестраховальників. Водночас, частка валових премій від фізичних осіб також є вагомою. За підсумком 2017 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя, склала 40,52 млрд. грн. (або 93,3% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя – 2,91 млрд. грн. (6,7%).

Обсяг чистих страхових премій за підсумком 2017 року склав 28,49 млрд. грн., що відповідає 65,6% валових страхових премій. Сума валових страхових премій за підсумком 2017 року збільшилася порівняно з 2016 роком на 23,5%, чисті страхові премії збільшилися на 7,7%.

За підсумком 2017 року найбільше чистих страхових премій надійшло від автострахування (34,6% загального обсягу), що продовжує залишатись одним з найбільш популярних видів страхування незважаючи на несприятливу економічну кон'юнктуру та низький рівень платоспроможності населення. На другому та третьому місцях в структурі валових чистих премій, – страхування життя (10,2%) та надходження від медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) (9,4%).

Детальна структура чистих страхових премій за показниками 2015 – 2017 рр. наведена в табл. 1.2.

Табл. 1.2. Структура чистих страхових премій

	Чисті страхові премії, млн. грн.			Темпи приросту, 2017/2016	
	2015	2016	2017	2017/2016	
				млн. грн.	%
Автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»)	7 322,40	8 653,00	9 858,10	1 205,1	13,93%
Страховання життя	2 186,60	2 754,10	2 913,70	159,6	5,79%
Страховання майна	2 188,10	2 633,30	2 578,50	-54,8	-2,08%
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	1 862,10	2 280,20	2 673,90	393,7	17,27%
Страховання фінансових ризиків	2 172,90	1 985,40	1 829,50	-155,9	-7,85%
Страховання від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	1 292,10	1 782,10	1 576,10	-206,0	-11,56%
Страховання вантажів та багажу	1 255,40	1 264,20	1 001,4	-262,8	-20,79%
Страховання відповідальності перед третіми особами	1 391,50	1 430,60	1 613,2	182,6	12,76%
Страховання від нещасних випадків на транспорті	71,2	75,7	84,9	9,2	12,15%
Страховання медичних витрат	469,2	671,3	833,2	161,9	24,12%
Страховання кредитів	200,2	505,7	334,7	-171,0	-33,81%
Авіаційне страхування	426,9	482,7	662,8	180,1	37,31%
Страховання від нещасних випадків на транспорті	71,2	75,7	84,9	9,2	12,15%
Інші види страхування	1 073,40	1 218,30	1 531,50	313,2	25,71%
Всього	22 354,90	26 463,80	28 494,40	2 030,60	7,67%

Обсяг валових страхових виплат за підсумком 2017 року становив 10,54 млрд. грн., у тому числі: з видів страхування, інших, ніж страхування життя – 9,98 млрд. грн. (94,7% сукупного обсягу), зі страхування життя – 0,56 млрд. грн. (5,3%).

Валові страхові виплати протягом 2017 року збільшилися на 19,2% порівняно з 2016 роком; чисті страхові виплати за цей же період збільшилися на 19,8% і склали 10,26 млрд. грн. Детальна структура чистих страхових виплат за показниками 2015 – 2017 рр. наведена в табл. 1.3.

Табл. 1.3. Структура чистих страхових виплат

	Чисті страхові премії, млн. грн.			Темпи приросту, 2017/2016	
	2015	2016	2017	2017/2016	
				млн. грн.	%
Автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»)	3 077,60	3 707,50	4 802,90	1 095,4	29,55%
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	1 197,80	1 339,90	1 671,6	331,7	24,76%
Страховання кредитів	302,6	1 101,7	261,3	-840,4	-76,28%
Страховання фінансових ризиків	1 257,30	822,80	1 803,6	980,8	119,20%
Страховання життя	491,6	418,3	556,3	138,0	32,99%
Страховання медичних витрат	169,1	216,1	261,4	45,3	20,96%
Страховання майна	429,3	149,4	260,6	111,2	74,43%
Страховання від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	106,4	81,4	165,1	83,7	102,83%
Інші види страхування	571,1	723,9	474,00	-249,9	-34,52%
Всього	7 602,80	8 561,00	10 256,80	1 695,80	19,81%

За аналогією до структури чистих страхових премій, у складі чистих страхових виплат за підсумком 2017 року переважають виплати у сфері автостраховання (46,8%). Рівень виплат за страхуванням фінансових ризиків у звітному періоді відповідає 17,6% (у 2016 році – 9,6%), за медичним страхуванням – 16,3%.

Середній рівень чистих страхових виплат (відношення чистих страхових виплат до чистих страхових премій) станом на 01.01.2018 р. становив 36,0% (станом на 01.01.2017 р. – 32,3%). Найвищим у 2017 р. був рівень чистих страхових виплат зі страхування фінансових ризиків (98,6%), що пояснюється: погіршенням платоспроможності українських

позичальників та зниженням їх можливостей щодо обслуговування взятих на себе кредитних зобов'язань; страхуванням доходів або прибутку в результаті невиконання або неналежного виконання контрагентами умов укладених контрактів, а також необхідністю страхування валютних ризиків у зв'язку з коливанням валютних курсів. Детальні дані щодо рівня чистих страхових виплат наведено нижче, в табл. 1.4.

Табл. 1.4. Рівень чистих страхових виплат за видами страхування

	2015	2016	2017
Страхування кредитів	151,10%	217,80%	78,10%
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	64,30%	58,80%	62,50%
Страхування наземного транспорту («КАСКО»)	49,60%	46,80%	50,50%
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ)	37,90%	41,80%	51,10%
Страхування фінансових ризиків	57,90%	41,40%	98,60%
Страхування медичних витрат	36,00%	32,20%	31,40%
Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за міжнародними договорами) "Зелена картка"	24,00%	29,20%	31,80%
Страхування життя	22,50%	15,20%	19,10%
Страхування майна	19,60%	5,70%	10,10%
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	8,20%	4,60%	10,50%
Інші види страхування	14,20%	8,90%	9,80%

За договорами перестрахування ризиків протягом 2017 року українські страховики сплатили часток страхових премій в обсязі 18,33 млрд. грн. (12,67 млрд. грн. за 2016 рік). В їх структурі переважає частка страхових премій, переданих страховикам-резидентам – 81,5% (зросла на 8,71 млрд. грн. в порівнянні з попереднім роком). В той же час, частка страховиків-нерезидентів також є значною, хоча й демонструє поступове зменшення (-14,3% у порівнянні зі значенням показника на 01.01.2017 р.).

Табл. 1.5. Обсяг страхових премій, переданих на перестрахування, млн. грн.

	2015	2016	2017	Темпи приросту,	
				2017/2016	
				млн. грн	%
Страхові премії, сплачені перестраховикам, в т.ч.:	9 911,30	12 668,70	18 333,60	5 664,90	44,7%
- страховикам-резидентам	7 381,10	8 706,40	14 937,40	6 231,00	71,6%
- страховикам-нерезидентам	2 530,20	3 962,30	3 396,20	-566,10	-14,3%

За географічною ознакою страховиків-нерезидентів, найбільше премій було сплачено перестраховикам зі Швейцарії (16,9%), Великобританії (15,5%) та Німеччини (10,3%). У структурі вихідного перестрахування за підсумком 2017 року було найбільше сплачено часток страхових премій за такими видами страхування, як страхування фінансових ризиків (3,96 млрд. грн. або 21,6%) страхування вантажів та багажу (вантажобагажу) (3,89 млрд. грн. або 21,2%), і страхування майна (3,17 млрд. грн. або 17,9%).

Структура активів страхових компаній, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування» представлена нижче, в табл. 1.6.

Табл. 1.6. Динаміка активів, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування»

	2015	2016	2017		Темп приросту, 2017/2016
			млн. грн.	%	
Всього	36 418,80	35 071,90	36 084,60	100,00%	2,9%
Грошові кошти на поточних рахунках	2 531,30	2 925,40	2 757,40	7,64%	-5,7%
Банківські вклади (депозити)	12 603,80	11 528,60	12 238,20	33,92%	6,2%
Нерухоме майно	2 216,40	2 601,00	2 655,10	7,36%	2,1%
Акції	11 901,40	7 968,60	6 653,60	18,44%	-16,5%
Цінні папери, що емітуються державою	2 604,30	5 540,20	6 572,10	18,21%	18,6%
Права вимоги до перестраховиків	3 740,60	3 471,90	4 054,50	11,24%	16,8%
Інше	821	1 036,20	1 153,70	3,20%	11,3%

Станом на 01.01.2018 р. обсяг загальних активів страховиків становив 57,38 млрд. грн., що

на 2,3% більше відповідного показника минулого року. Обсяг активів, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування», збільшився на 2,9% до 36,0 млрд. грн. Зростання сукупного показника відбулось в значній мірі за рахунок збільшення обсягів коштів, інвестованих в цінні папери (+18,6%).

Табл. 1.7. Сформовані страхові резерви

	2015	2016	2017		Темп приросту, %
			млн. грн.	%	2017/2016
Всього	18 376,30	20 936,70	22 864,40	100,00%	9,2%
Технічні резерви	11 487,00	13 108,50	14 474,80	63,31%	10,42%
Резерви зі страхування життя	6 889,30	7 828,20	8 389,6	36,7%	7,2%

Структуру сформованих страхових резервів за активами, визначеними ст. 31 ЗУ «Про страхування» наведено нижче, на рис. 1.2.

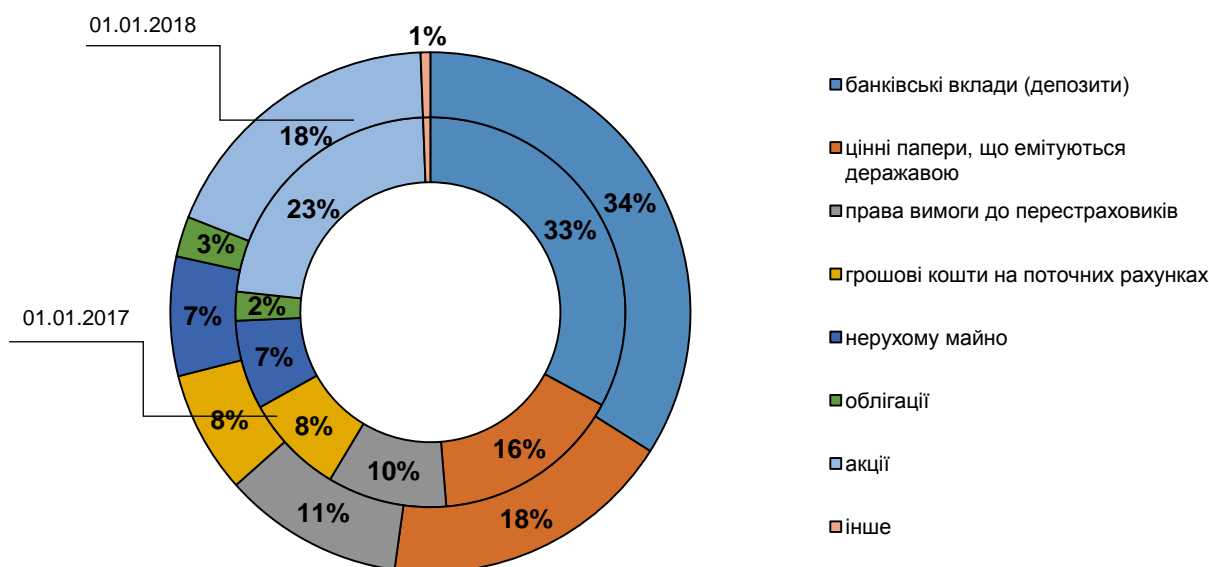

Рис. 1.2. Структура сформованих страхових резервів

Протягом аналізованого періоду обсяг страхових резервів збільшився на 9,2% та станом на 01.01.2018 р. складав 22,86 млрд. грн. Серед іншого, зростання сукупного обсягу резервів спричинене девальвацією національної валюти та переоцінкою залишків валютних активів.

В складі сукупних страхових резервів страхових компаній України продовжують переважати банківські вклади. Станом на 01.01.2018 р. на цю складову припадало 34% їх загального обсягу. Слід додати, що на початку року Державною Регуляторною службою України було відхилено пропозицію Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг «Про внесення змін до Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими ніж страхування життя та Положення про обов'язкові критерії та нормативи достатності, диверсифікованості та якості страховика», якою передбачалося вдосконалення якості активів, покращення платоспроможності, підвищення рівня капіталізації та фінансової стабільності страховиків, оскільки в положенні не обґрунтована доцільність державного регулювання. Цим документом Нацкомфінпослуг вимагала, щоб активи страховика в будь-який момент часу не опускалися нижче суми зобов'язань страховика і мінімального капіталу. Державна регулятивна служба прийшла до висновку, що підвищення вимог до обсягів мінімального капіталу сприятиме підвищенню

концентрації на ринку великих страховиків і витіснення з ринку малих і середніх СК. За оцінками ДРС, заходи могли стати причиною виходу з ринку більш ніж 150 компаній.

Розміщення страхових резервів переважно у вигляді банківських вкладів підвищує здатність страховиків розраховуватись за прийнятими зобов'язаннями зі страхування, проте в той же час підвищує чутливість до процентного ризику та ризику контрагента, робить компанію залежною як від фінансового стану банківських установ, в яких розміщені кошти, так і від кон'юнктури банківського ринку в цілому.

Окрім того, на даний момент існують законодавчі обмеження стосовно розміщення банківських депозитів, згідно з яким в кожному окремому банку може бути представлено до 20 відсотків страхових резервів. Кредитний рейтинг банківської установи, в якій розміщені активи страховика, що включаються до суми прийнятних активів із метою дотримання нормативу достатності активів, повинен відповідати інвестиційному рівню за національною рейтинговою шкалою, визначеною законодавством України. У разі зниження рівня кредитного рейтингу банківської установи нижче інвестиційного рівня зазначені активи можуть включатися до суми прийнятних активів у розмірі 75 відсотків їх вартості. У випадку визнання банку неплатоспроможним, та введення в нього тимчасової адміністрації, для представлення коштів страхових резервів може прийматися дебіторська заборгованість за договорами банківського вкладу з банківськими установами у розмірі 75 відсотків вартості такої заборгованості. Ці обмеження дають можливість страховикам, вклади яких виявилися розміщеними в неплатоспроможних банках, перегрупувати свої більш ліквідні активи або знайти можливість розширити їх перелік виключно високоякісних активів для використання у подальшій діяльності з метою представлення страхових резервів.

РОЗДІЛ 2. ПОСЛУГИ НЕБАНКІВСЬКИХ КРЕДИТНИХ УСТАНОВ

Станом на 01.01.2018 р. у Державному реєстрі фінансових установ налічувалось 378 кредитних установ. З початку 2017 року кількість кредитних установ зменшилася на 84 одиниці (-18,%) (табл. 2.1).

Табл. 2.1. Кількість кредитних установ у Державному реєстрі фінансових установ

	2014	2015	2016	2017
Загальна кількість кредитних установ, в тому числі:	619	618	491	378
Кредитні спілки	589	588	462	378
Юридичні особи публічного права	30	30	29	0

Крім цього, у Державному реєстрі фінансових установ налічувалося 443 відокремлених підрозділи кредитних спілок.

За територіальною ознакою переважна кількість кредитних установ зареєстрована в таких регіонах:

- м. Київ та Київська обл. – 39 (10,3%);
- Луганська обл. – 34 (9,0%);
- Донецька обл. – 29 (7,7%);
- Харківська обл. – 24 (6,3%);

За результатами 2017 року, як і в попередні періоди, більшість кредитних спілок (55,8%) об'єднує кількість членів до 1,0 тис. осіб. При цьому достатньо велика кількість кредитних спілок об'єднує від 1,0 тис. до 10,0 тис. осіб. Слід зауважити, що кількість кредитних спілок, яка об'єднує кількість членів до 1 тис. осіб, значно скоротилася до 155 одиниць станом на 01.01.2018 (-24,0%)

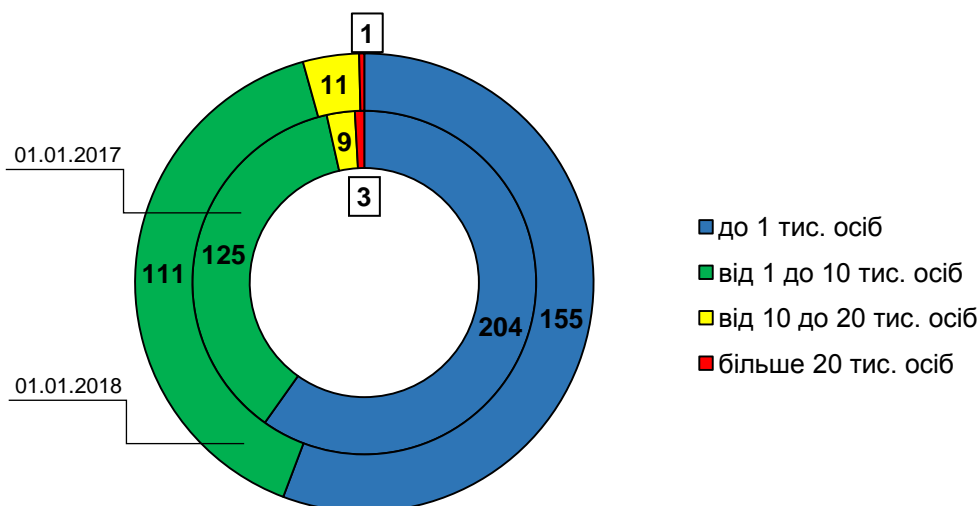

Рис 2.1. Розподіл кредитних спілок за кількістю членів

За результатом 2017 року загальна кількість членів кредитних спілок становила 564,1 тис. осіб, що на 79 тис. осіб (12,3%) менше, ніж у попередньому році. Також відбулися деякі коректування і в структурі членів кредитних спілок. Так, частки членів кредитних спілок, які мають діючі кредитні договори, зменшилися зі 148,6 тис. осіб до 134,3 тис. осіб. Кількість членів кредитних спілок, які мають діючі депозитні договори, скоротилася з 41,1 тис. осіб до 21,7 тис. осіб.

Сукупність кредитних спілок у 2017 році продемонструвала збільшення обсягів власного капіталу, поряд із збільшенням загальної суми активів (див табл. 2.2).

Табл. 2.2. Динаміка показників діяльності системи кредитних спілок, млн. грн.

	2015	2016	2017
Активи	2 064,30	2 032,50	2 169,80
Капітал	1 040,90	1 044,40	1 062,50
Сума доходів	633,4	715,6	739,1
Сума витрат	610,3	618,3	659,6
Кредити надані членам КС	1 792,70	1 799,50	1 902,3
Кількість кредитів, наданих членам КС, од.	171 825	159 450	143 289
Внески членів КС на депозитні рахунки	855,2	831,8	937
Заборгованість за неповерненими та простроченими кредитами, наданими членам КС	451,8	368,7	345,8

Загальний капітал кредитних спілок сформовано наступними складовими:

- 37,8% (401,1 млн. грн.) за рахунок пайових внесків членів кредитних спілок;
- 47,9% (509,3 млн. грн.) за рахунок резервного капіталу;
- 3,2% (34,3 млн. грн.) за рахунок додаткового капіталу;
- 11,1% (117,9 млн. грн.) за рахунок нерозподіленого доходу.

Більшість кредитних спілок (201) за підсумком 2017 року мали обсяг активів у проміжку до 5 млн. грн. Водночас найбільша частка активів (40,4%) приходилася на 40 кредитних спілок, обсяг активів яких відповідав проміжку 10-50 млн. грн. Лише три кредитні спілки за підсумком 2017 року мали активи, обсягом більші за 100 млн. грн.

Обсяг кредитного портфеля кредитних спілок станом на 01.01.2018 р. перевищував обсяг залучених депозитних внесків більш ніж вдвічі. Так, за підсумком 2017 року сума кредитів, наданих членам кредитних спілок, відповідала 1,90 млрд. грн., водночас збільшившись на 5,7% у порівнянні з попереднім роком. Середній розмір кредиту на одного члена кредитної спілки, який має кредит, відповідав 14,1 тис. грн. (12,1 тис. грн. за результатом 2016 року).

Найбільший попит мають споживчі кредити, обсяг яких відповідає 54,6% від загальної суми кредитів виданих (1 040,9 млн. грн.). Друге місце посідають кредити, надані на придбання, будівництво та ремонт нерухомого майна – 21,5% (410,4 млн. грн.). Найменшу частку в загальному обсязі виданих кредитів 2,5% (48,4 млн. грн.), як і в попередні періоди, має кредитування ведення фермерських господарств.

За підсумком 2017 року на депозитних рахунках членів кредитних спілок обліковувалось вкладів на загальну суму 937,0 млн. грн. Середня сума внесків на депозитні рахунки на звітну дату відповідала 43,2 тис. грн. (20,2 тис. грн. за підсумком 2016 року). Із загальної кількості кредитних спілок, які подали звітні дані за 2017 рік, 270 кредитних спілок (97,1%) надали кредити членам спілки. У 126 кредитних спілках (46,7%) середній показник по наданих кредитах на одного позичальника менший за 10,0 тис. грн.

Загальна сума простроченої та неповернутої заборгованості кредитних спілок станом на 01.01.2018 р. відповідала 345,8 млн. грн., що на 22,9 млн. грн. (6,2%) менше, ніж у 2016 році. У структурі заборгованості з прострочених і неповернених кредитів переважають неповернені кредити терміном понад 12 місяців, питома вага яких в сукупному показнику станом на 01.01.2018 відповідала 64,5% (223,1 млн. грн.).

Показник частки простроченої заборгованості у кредитному портфелі кредитних спілок станом на 01.01.2018 р. становить 18,2%, що на 2,3 в.п. менше, ніж станом на 01.01.2017 р.

РОЗДІЛ 3. РИНОК ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ

За підсумком 2017 року, згідно з даними Переліку юридичних осіб, які мають право надавати фінансові послуги та перебувають на обліку в Нацкомфінпослуг, в Україні існувало 183 юридичні особи – лізингодавця; до Державного реєстру фінансових установ станом на 01.01.2018 р. було внесено інформацію про 280 фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу (див. рис. 3.1).

Табл. 3.1. Кількість юр. осіб – лізингодавців та фін. компаній, що надають послуги фін. лізингу

Тип установи	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2018
Юридичні особи – лізингодавці	267	268	202	183
Фінансові компанії, що надають послуги фін. лізингу	187	362	428	280

В цілому, за результатом 2017 року фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно із законодавством надавати фінансові послуги, було укладено 7 752 договори фінансового лізингу на суму 12,97 млрд. грн. Сукупна вартість об'єктів лізингу, що є предметом укладених договорів, відповідає 10,42 млрд. грн.

Станом на 01.01.2018 р. сукупна вартість чинних договорів фінансового лізингу становила 22,76 млрд. грн. Близько 99,4% усіх послуг фінансового лізингу надавалося юридичними особами – суб'єктами господарювання, які не є фінансовими установами (див. табл. 3.2).

Табл. 3.2. Динаміка вартості та кількості укладених договорів фінансового лізингу

Період	Вартість договорів фінансового лізингу, (млн. грн.)		Кількість договорів фінансового лізингу (од.)	
	юридичними особами	Фінансовими компаніями	юридичними особами	фінансовими компаніями
2015	6 241,4	20,2	4 098,0	21,0
2016	9 755,0	67,3	9 122,0	38
2017	12 814,2	153,4	7 699	53

За підсумками 2017 року було зафіксовано зменшення кількості договорів фінансового лізингу на 15,4% (1 408 од.) порівняно з показниками 2016 року. При цьому, вартість договорів фінансового лізингу збільшилась на 32,0% (3 145,3 млн. грн.). Зміна структури вартості договорів фінансового лізингу за галузями представлена в табл. 3.3.

Табл. 3.3. Вартість договорів фінансового лізингу за галузями, млн. грн.

Назва галузі	2015	2016	2017	Темпи приросту, 2017/ 2016	
				млн. грн.	%
				Будівництво	1 531,2
Добувна промисловість	1 746,9	1 645,0	167,1	-60,5	-3,68%
Легка промисловість	43,1	26,7	8,3	53,2	199,25%
Машинобудування	326,5	292,3	262,7	9,3	3,18%
Металургія	121,5	82,1	476,0	0,6	0,73%
Сільське господарство	6 636,4	5 654,0	5 503,4	1 360,4	24,06%
Сфера послуг	984,6	1 206,4	1 349,2	-153,5	-12,72%
Транспорт	8 252,8	7 886,4	7 220,4	-116,7	-1,48%
Харчова промисловість	534,1	428,0	303,3	60,9	14,23%
Хімічна промисловість	271,2	127,0	117,6	-13,6	-10,71%
Медичне обслуговування	30,5	17,2	18,2	-3,4	-19,77%
Комп'ютерна та телеком. сфера	9,1	1,2	8,2	47,1	3925,00%
Переробна промисловість	67,6	71,2	42,9	-1,6	-2,25%
Інше	5 792,2	4 811,8	6 231,6	-511,9	-10,64%
Всього	26 347,7	23 177,6	22 758,4	729,5	3,15%

РОЗДІЛ 4. РИНОК ПОСЛУГ ФАКТОРИНГУ

Станом на 01.01.2018 р. в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 492 фінансові компанії, які мають право надавати послуги факторингу.

Протягом 2017 року фінансові компанії уклали 29 048 договорів факторингу на загальну суму 31 363,4 млн. грн., виконали 27 669 договорів на суму 53 062,4 млн. грн. Чинними на кінець 2017 року залишалось 26 465 договорів факторингу.

Табл. 4.1. Вартість договорів за основними групами об'єктів фінансового лізингу, млн. грн.

Джерела фінансування	2016	2016	2017	Темпи приросту, 2017/2016	
				млн. грн.	%
				Власні кошти	13 780,20
Позичкові кошти юридичних осіб (крім банківських кредитів)	1 251,90	1 021,00	4 908,60	3 887,60	380,8%
Банківські кредити	793,6	345,4	1 044,60	699,20	202,4%
Інші джерела	730,2	1444,4	3 333,50	1 889,10	130,8%
Всього	16 555,90	16 887,50	31 363,20	14 475,7	85,7%

Структура джерел фінансування факторингових операцій протягом досліджуваного періоду є досить нестійкою та істотно коливається, в першу чергу – за рахунок зміни частки позичкових коштів юридичних осіб, власних коштів та інших джерел. За підсумком 2017 року частка власних коштів відповідала 70,4% та була найбільшою в структурі джерел фінансування.

Станом на 01.01.2018 р. частка банківських кредитів становила 3,3%, що на 1,3 в. п. більше ніж станом на аналогічну дату минулого року (2,0%).

Частка позичкових коштів юридичних осіб (крім банківських кредитів) у порівнянні з показником 2016 року збільшилася на 9,6 в. п. та склала 15,7% від загальної суми джерел фінансування.

Розподіл за галузями обсягів наданих фінансових послуг за укладеними договорами факторингу наведено в табл. 4.2.

Табл. 4.2. Розподіл договорів факторингу за галузями, млн. грн.

Назва галузі	2015	2016	2017	Темпи приросту 2017/2016	
				млн. грн.	%
				Будівництво	91,3
Добувна промисловість	0	7,6	12,00	4,4	57,89%
Легка промисловість	0	1,5	-	-1,5	-
Машинобудування	0	0	26,70	26,7	-
Металургія	0	7	87,00	80	1142,86%
Сільське господарство	29,7	68,2	302,20	234	343,11%
Сфера послуг	738,3	1 121,20	5 504,90	4383,7	390,98%
Транспорт	50	0,7	245,00	244,3	34900,00%
Харчова промисловість	105	92,2	154,60	62,4	67,68%
Хімічна промисловість	0	54,9	-	-54,9	-
Інші	15 541,50	15 151,80	24 809,20	9657,4	63,74%
Всього	16 555,90	16 887,60	31 363,20	14 475,60	85,72%

Найбільше зростання протягом 2017 року продемонстрував обсяг договорів факторингу, укладених в таких галузях, як транспорт – у 34,9 разу (+245,0 млн. грн.), металургія – у 11,4 разу (+80,0 млн. грн.) та сфера послуг – на 391,0% (+4 383,7 млн. грн.).

РОЗДІЛ 5. РИНОК ПОСЛУГ ЛОМБАРДІВ

Станом на 01.01.2018 р. до Державного реєстру фінансових установ було внесено інформацію про 415 ломбардів, що на 41 менше, ніж за підсумком 2016 року (456 установ). Ключові показники діяльності ломбардів наведено в табл. 5.1.

Табл. 5.1. Ключові показники діяльності ломбардів, млн. грн.

	2015	2016	2017	Темпи приросту, 2017/ 2016	
				млн. грн.	%
Кількість ломбардів (на кінець періоду)	482	456	415	-41	-8,99%
Сума наданих фінансових кредитів під заставу (млн. грн.)	12 459,70	16 718,00	16 389,00	-329	-1,97%
Кількість наданих фінансових кредитів під заставу, тис. шт.	10 600,00	11 943,60	12 226,30	282,7	2,37%
Сума погашених фінансових кредитів (млн. грн.), у тому числі:	12 155,30	16 414,70	16 395,90	-18,8	-0,11%
<i>погашено за рахунок майна, наданого в заставу</i>	842	1837,4	2 081,50	244,1	13,29%

За підсумком 2017 року сума наданих фінансових під заставу кредитів та сума погашених фінансових кредитів зменшилася на 2,0% та 0,1% відповідно, а кількість наданих під заставу фінансових кредитів збільшились на 2,4%. Показник кількості договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу, збільшився найбільш вагомо – на 13,29%. Середньозважена річна процентна ставка за фінансовими кредитами ломбардів за 2017 рік становила 189,3% (197,7% станом на 01.01.2017 р.). Структура наданих ломбардами кредитів за видами застави представлена в таблиці 5.2.

Табл. 5.2. Структура наданих ломбардами кредитів

Види застави	Обсяг наданих фінансових кредитів, млн. грн.			Структура наданих фінансових кредитів, %		
	2015	2016	2017	2015	2016	2017
виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння	10 558,7	13 626,4	12 771,6	84,7	81,5	77,9
побутової техніки	1 860,5	3 034,7	3 548,8	14,9	1,2	21,7
автомобілів	23,6	11,0	7,6	0,2	0,1	0,0
нерухомості	3,2	10,5	3,0	0,0	0,1	0,0
іншого майна	13,7	35,2	58,1	0,1	0,2	0,4
Всього	12 459,70	16 718,00	16 389,00	100	100	100

Ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних і стабільних фінансових інститутів з кредитування фізичних осіб – вони орієнтовані на видачу дрібних та короткострокових кредитів, предметом застави зазвичай є найбільш ліквідне майно. Ломбарди надають фінансові кредити під заставу, середній розмір яких за підсумком 2017 року становив 1 340,5 грн.

В структурі джерел залучення ломбардами коштів протягом 2017 року питома вага залучених банківських кредитів зменшилася на 3,4 в. п. (до 59,9 млн. грн.). Обсяг коштів, залучених від юридичних осіб (крім банків) порівняно з відповідним періодом минулого року збільшився на 0,8 в. п. (до 86,9 млн. грн.). Питома вага коштів, залучених від фізичних осіб продемонструвала зростання на 4,2 в. п. (до 21,4 млн. грн.).

РОЗДІЛ 6. РИНОК НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Станом на 01.01.2018 р. в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 64 недержавних пенсійних фондів та 22 адміністратори НПФ (64 НПФ та 22 адміністратори за підсумком 2016 року). Ключові показники діяльності недержавних пенсійних фондів наведено в табл. 6.1.

Табл. 6.1. Ключові показники діяльності НПФ, млн. грн.

Показники	2015	2016	2017	Темпи приросту (%),
				2017/2016
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	59,7	62,6	58,7	-6,2%
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	836,7	834,0	840,8	0,8%
Загальна вартість активів НПФ, млн. грн.	1980	2138,7	2465,6	15,3%
Пенсійні внески, всього, млн. грн.	1886,8	1895,2	1897,3	0,1%
у тому числі:				
- від фізичних осіб	80,3	92,2	124,3	34,8%
- від фізичних осіб-підприємців	0,2	0,2	0,2	0,0%
- від юридичних осіб	1806,3	1802,1	1772,3	-1,7%
Пенсійні виплати, млн. грн.	557,1	629,9	696,3	10,5%
Кількість учасників, що отримали/отримують пенсійні виплати, тис. осіб	82,2	81,3	78,8	-3,1%
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	872,2	1080,5	1455,5	34,7%
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн. грн.	657	834,8	1183,9	41,8%
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.	215,2	245,7	271,5	10,5%

Протягом 2017 року адміністраторами недержавних пенсійних фондів укладено 58,7 тис. шт. пенсійних контрактів, що на -6,2% (3,9 тис. шт.) менше ніж у 2016 році.

Кількість вкладників за 2017 рік зменшилася порівняно з 2016 роком на 7,1% (4,0 тис. вкладників) та відповідала 52,5 тис. осіб. В їх складі юридичних осіб – 1,8 тисячі, або 3,4% від загальної кількості вкладників, тоді як фізичних осіб – 50,7 тисяч, або 96,6%.

Станом на 01.01.2018 р. кількість учасників НПФ становила 840,8 тис. осіб (станом на 01.01.2017 р. – 834,0 тис. осіб). Обсяг пенсійних виплат за 2017 р. (одноразові та на визначений строк) склав 696,3 млн. грн., що на 10,5% перевищує результат 2016 року. Сума одноразових виплат збільшилась на 1,3%, пенсійних виплат на визначений строк – на 45,9%.

Сукупно недержавними пенсійними фондами протягом 2017 року було здійснено пенсійних виплат (одноразових та на визначений строк) 78,8 тис. учасників, тобто 9,4% від загальної кількості учасників.

Середній розмір одноразової пенсійної виплати на одного учасника НПФ, який отримав або отримує пенсійну виплату одноразово, за підсумком 2017 року становив 6,8 тис. грн. (2016 рік – 6,0 тис. грн.). Сума пенсійних внесків станом на 01.01.2018 р. склала 1 897,3 млн. грн. (+0,1% у порівнянні з показником 2016 року). У загальній сумі пенсійних внесків станом на 01.01.2018 р. переважну кількість, або 93,4%, становили пенсійні внески від юридичних осіб, від яких було залучено 1 772,3 млн. грн.

Аналітичний департамент НРА «Рюрік» на регулярній основі відслідковує та аналізує поточний стан та тенденції розвитку ринку небанківських фінансових послуг України, що знаходить своє відображення у відповідних щоквартальних оглядах.

Огляд підготовлено аналітичним департаментом НРА «Рюрік» на основі офіційних даних Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (режим доступу: www.dfp.gov.ua)

Повні версії аналітичних оглядів завжди є у вільному доступі на офіційному сайті НРА «Рюрік» (<http://rurik.com.ua>)

Відповідальний аналітик: Молодший фінансовий аналітик, Рагулін Іван Миколайович, тел. (044) 383-04-76

ТОВ «РЮРІК»
вул. Січових стрільців, 52-А, м. Київ, 04053, Україна
т.: (044) 383-04-76, (044) 489-65-63
e-mail: info@rurik.com.ua
www.rurik.com.ua